

K otázce vzájemnosti v pojišťování.

Podává Dr. Jos. Lukáš.

Povinnost, nahraditi pojištěnému škodu, která mu nepříznivou okolností byla způsobena a na jejíž případ byl pojištěn, převzítí může buď osoba třetí, podnikatel, anebo mohou převzítí ji osoby pojištěné ve spolek, navzájem. Z toho vzniká t. zv. pojišťování podnikatelské neboli výdělečné a pojišťování vzájemné. Kdežto při pojišťování podnikatelském jest pojišťovatelem osoba od pojištěného rozdílná, jest při pojišťování vzájemném každá osoba pojištěná současně pojišťovatelem a naopak, nesou vespolek risiko podniku pojišťovacího tím způsobem, že škody, které během správního roku vzniknou, uhradí se společným přispíváním všech osob v jednotě pojišťovací sloučených, tedy i poškozeného samotného. Škoda tato hradí se tím způsobem, že se dle zvláštního klíče, zpravidla dle výše pojištěných obnosů jednotlivých pojištěných, rozvrhne na veškeré účastníky, ovšem definitivně teprve po uplynulém roce správním, kdy základy pro toto rozdělení jsou úplně známy, tedy zejména veškerá suma pojištěných škod. Aby však pojištěné osoby s likvidací náhrady škody nemusily čekati vždycky na uplynutí roku správního pokud se týče na dojití rozvržených příspěvků pojišťovacích, hradí se náhrady ty buď ze zvláštního, předem složeného fondu, anebo rovněž z příspěvků osob pojištěných, ale předem složených a prozatímně vypočtených, kdežto definitivní výpočet nastává teprve po uplynutí roku správního, a dle sestavené bilance buď se přeplacené příspěvky vrátí nebo připíše k dobru pro rok příští anebo doplatí se to, oč definitivní rozvrh příspěvky předem zaplacené a prozatímně určené převyšuje.

Se stanoviska podstatně jiného pojednává o vzájemnosti *Manes* ve svém *Versicherungswesen*¹⁾ pokládaje ji za vlastnost pojmu pojišťování vůbec, kteréžto tím způsobem definuje, že jest to hospodářské opatření, spočívající na vzájemnosti a sloužící k úhradě nahodilé ocnitelné potřeby majetkové.²⁾ Blíže pak prováděje definici tuto uvádí, »že z pojmu hospodářského opatření plyne dále úplatnost veškerého pojišťování; každý účastník musí totiž, ať sám ať prostřednictvím někoho jiného platiti vklad, příspěvek, jenž v poměru k nebezpečí jemu hrozícímu jest jen nepatrný. Všechny jednotlivé vklady musejí však dostáčovati, aby opatření se mohly prostředky po případě potřebné. Význam

¹⁾ V Lipsku 1905.

²⁾ Unter Versicherung versteht man: Auf Gegenseitigkeit beruhende wirtschaftliche Veranstaltungen zwecks Deckung zufälligen schätzbaren Vermögensbedarfs.

vzájemnosti předpokládá mnohost hospodářství, která vespolek tím způsobem jsou ve spojení, že jedno druhému hotovo ještě pomoci. V tomto vzájemném poskytování pomoci spočívá, že nemusí snad všichni účastníci platiti stejné příspěvky. Tím, že se vyhledává mnohost hospodářství, upírá se t. zvanému své pojištění (Selbstversicherung) povaha pojišťování, spíše pokládá se spojení pokud možno největšího počtu různých subjektů hospodářských za základní požadavek každého skutečného pojišťování. Způsob uskutečnění vzájemnosti jest hospodářsky bezvýznamným. Myšlenka ekonomická jest vždy táž. Jenom vnější, právní forma může býti rozdílnou. Dnes dochází vzájemnost všeobecně výrazu buď v právní formě spolku vzájemného, v němž se ohrožené osoby samostatně organisují, anebo ve formě společnosti akciové, při níž cizí podnikatel organisaci předsebere. Při obou formách staví se vůči organisaci jako takové, a zvané ústavem pojišťovacím nebo pojišťovatelem, jednotlivé účastněné osoby, jež my zoveme pojištěnými.

Významem neliší se svrchu uvedená definice pojišťování ničím od definicí jiných, předpokládá rovněž mnohost osob, spojených v jediný organismus za účelem hrazení škod vzniklých z různých nahodilých a majetkovým poměrům osob těch nepříznivých skutečností. Různá právní forma, v níž se pojišťování odívá, může prý sice sváděti k domněnce, že zásada vzájemnosti — ve smyslu právě vyloženém — v jednotlivém případě se nezachovává; tak na př. při podnikateli jednotlivci nebo při společnosti akciové; než to prý jest omylem. Ať jedná se o tu či o onu formu, vždycky tu jest mnohost takových osob, které platí příspěvky a které z toho očekávají vzájemné ukojení majetkové potřeby.

Proti výkladu tomuto nelze ničeho namítati,¹⁾ leda to, že uvádění slov »vzájemnost« a »vzájemné« do definice pojišťování, snadno svádí k myšlence, že zde jedná se pouze o jednu z právních forem pojišťování, totiž o pojišťování vzájemné, opakem k pojišťování akciovému, výdělečnému, kteréžto obě formy Manes též výslovně ve smyslu obecně užívaném uvádí, rozeznáváje mezi společnostmi akciovými a vzájemnými jako formami pojišťovacích ústavů soukromopodnikatelských i veřejných. Možnost nesprávného porozumění alternativnímu významu Manesově bude tím menší, čím uvědomíme sobě více definici Wagnerovu o pojištění, dle něhož pojišťováním zoveme takové hospodářské zařízení, které škodlivé následky jednotlivých pro postiženého nahodilých, tudíž i v jednotlivém případě jich vzniku nepředvídaných skutečností pro jmění určité osoby tím způsobem odstraňuje anebo aspoň zmenšuje, že je rozděluje na řadu případů, v nichž stejné hrozí nebezpečí, ale skutečně nevznikne (anebo aspoň nyní nebo ještě nevznikne). V této řadě případů ohrožených sluší shledávati podstatu pojištění ale i záruku správného

¹⁾ *Emminghaus* ve svém referátě o spise Manesově (Wolfův: Zeitschrift f. Sor. W. 1905, str. 263) praví v příčině té: »Schon die Bestimmung des Begriffs der Versicherung ist originell, meines Wissens neu, und im ganzen unanfechtbar.«

fungování celého zařízení, současně však i v možnosti, že ve všech případech nepříznivá událost se nedostaví a škodu nezpůsobí, ba že v řadě let u většiny těchto případů se tak nestane. S druhé strany však vědomí pojištěných, že nepříznivé okolnosti dostaviti by se mohly, způsobuje, že řada osob těch trvá ve svazku pojišťovacím a placením příspěvků pojišťovacích provádí onu vzájemnost, kterou Manes pojnal jako rozhodující moment pro svoji definici pojišťování a která skutečně v celém tomto hospodářském zařízení v plném rozsahu ku platnosti přichází.

Myšlénka tato oděna slovem vzájemnosti mimovolně připamatuje nám stejná slova, jakých užívají moderní zákony o pojišťování dělnickém. Německý zákon úrazový praví v příčině té v § 9: »Die Versicherung erfolgt auf Gegenseitigkeit durch die Unternehmer der unter § 1 fallenden Betriebe, welche zu diesem Zwecke in Berufsgenossenschaften vereinigt werden«, náš pak zákon úraz. rovněž v § 9 má podobné ustanovení: »die im § 1 vorgeschriebene Versicherung erfolgt durch besondere zu diesem Zwecke zu errichtende Versicherungsanstalten, welche auf dem Grundsatz der Gegenseitigkeit beruhen«. Zákon pak nemoc. § 12 praví: »Die zum Zwecke der Krankenversicherung neu zu errichtenden Bezirkskrankenkassen beruhen auf dem Grundsatz der Gegenseitigkeit.«

Význam slov auf Gegenseitigkeit vykládá *Menzel*¹⁾ ve shodě s běžným smyslem slova toho »že tím nemá býti pouze vyjádřeno, že pojišťování dělnické není podnikem výdělečným, nýbrž že pojištěné osoby ve své jednotě jsou zároveň právně nositeli pojišťovacích nároků. Opakem pojištění vzájemného jest pojištění u osoby třetí nebo pojištění podnikatelské. Tato třetí samostatná osoba je to, která příspěvky přijímá a k plnění náhrady po právu jest povinna, následkem čehož nese též risiko pojistění.« S touto právní povahou klade se tudíž naše pojišťování dělnické na vzájemnosti spočívající úplně na roveň jiným druhům pojišťování zejména i pojišťování věcného, které přišedši k místu ze svobodné vůle a vzájemné úmluvy pojištěných uskutečnění svého dochází v t. zv. vzájemných společnostech a spolcích pojišťovacích. Než právní postavení osob pojištěných jakož i postavení jiných ještě osob v organizaci pojišťování dělnického zúčastněných přináší to s sebou, že nebude lze mluvit o naprosté rovnosti obého druhu organizací pojišťovacích, nýbrž že organizace pojišťování dělnického bude v příčině této do jisté míry pouze příbuznou s pojišťovacími organizacemi druhů ostatních, že vykazovati bude zvláštnosti, které se při těchto nevyskytují, které však přes to povahu vzájemnosti nikterak neruší a s pojmem pojišťování úplně dají se srovnati.

O úplné rovnosti vzájemných pojišťoven na př. životních, požárních, úrazových a pod. a náležejících do oboru soukromého práva pojišťovacího s pojišťovny nuceného pojišťování dělnického dalo by se

¹⁾ Die Arbeiterversicherung nach oest Rechte, str. 195.

mluviti tenkrát, když by v pojišťovnách těchto zúčastněny byly pouze osoby pojištěné se stejnými právy i se stejnými povinnostmi z poměru pojišťovacího vznikajícími. Než tomu tak není. Jsouť práva i povinnosti dělníků i podnikatelů v pojišťování dělnickém zcela různé, jest i právní důvod povinností jejich od sebe úplně rozdílný a rovněž i zájem, jaký má pro pojištěného dělníka a pro podnikatele, účel pojišťování jest úplně různý. Kdežto totiž v některých případech pojištění dělníci úplně jsou zbaveni všeho břemene, jež s pojišťováním jich vzniká (na př. úraz. pojišťování německé, zřízenci a dělníci při našich železnicích zaměstnaní) a břemeno toto tíží pouze podnikatele, dělí se v případech ostatních o břemeno toto měrou více méně nestejnou dělníci společně s podnikateli, ačkoliv tito nároku na pojišťovací náhradu vůbec nemají a na správu ústavů pojišťovacích v některých případech mají vliv výlučný (něm. zák. úraz.) nebo vliv stejný (naše pojišťování úrazové) anebo aspoň vliv poměrný ku svým povinnostem (naše pojišťování nemo-censké). Tam, kde jedná se o právní důvod povinností pojišťovacích, platí pojištěný dělník příspěvky tyto skutečně z téhož důvodu, jako každý u soukromé pojišťovny pojištěný a ze kterého mezi příspěvkem a náhradou povstává určitý vztah, vzájemnost do pojišťování přivádějící; podnikatel nucen jest však k placení příspěvků pojišťovacích z důvodu jiného a sice zakládajícím se na právní povinnosti jeho, hraditi škodu, k níž ať přímo ať nepřímo zavládla příčinou nebezpečná povaha jeho podniku. Zájem pojištěného jeví se v tom, že očekává od pojištění zaopatření v případě potřeby, kdežto podnikatel očekává sice totéž, ale jen proto, že by po případě sám o zaopatření to musil se postarati. Pouze v jednom směru můžeme tvrditi, že jak pojištěný dělník tak i podnikatel pohlíží na pojišťování dělnické s jednoho a téhož stanoviska, totiž jako na umožnění náhrady škody, jež by jim jedna a táž nepříznivá událost způsobila. Tam totiž, kde by podnikatel dle zásady, že ručiti musí i za škodu nezaviněnou, musil dáti náhradu na př. následkem úrazu dělného, pojištěný pak úrazem tím utrpěl škodu na své výdělečnosti, tam poskytne uskutečněné pojišťování pojištěnému nejen žádoucí náhradu, nýbrž zbaví současně i podnikatele povinnosti náhradu dáti, obě osoby jeví se zde býti pojištěnými, dělník pro případ ztráty na výdělečnosti, podnikatel pro případ újmy majetkové následkem právní jeho povinnosti k ručení. Nemůžeme tedy říci, že by pojišťování dělnické na základě vzájemnosti spočívající bylo vzájemným v tom smyslu, že by všechny osoby při něm zúčastněné byly současně pojišťovateli i pojištěnými, že by byly nositeli všech nároků pojišťovacích tím spíše, ježto nároků na náhradu stávají se účastnými pouze dělníci, kdežto povinným subjektem k náhradě nejsou zúčastněné osoby samy, nýbrž zvláštní korporace, zvláštní ústavy zákonem k tomu povolané, a to i tenkrát, když osoby pojištěné vůbec k žádným příspěvkům povinny nejsou.

Tato různá práva a různé povinnosti osob při dělnickém pojišťování zúčastněných zakládá se nikoli na zásadě vzájemnosti, nýbrž na

zákoně samém a na principu nucenosti, dle něhož každý podnik, jenž má určité zákonné náležitosti pokud se týče jeho majitel, podroben jest povinnosti pojišťovací, dále pak každý dělník, jenž v podnicích takových jest zaměstnán, pojištění podléhá.

Tam, kde příspěvky pojišťovací tíží obě strany, třeba v poměru různém, tam ovšem přes to, že nositelem pojišťování a ručitelem za náhradu pojišťovací jsou zvláštní ústavy — nehledíme-li k řídkým výjimkám na př. při nemocenských pokladnách závodových a stavebních §§ 47, č. 8, 57 al. 2. nem. z. — shledáváme vzájemnost v tom směru, že v případě nutnosti mohou příspěvky pojišťovací ať z dobré vůle zúčastněných či z moci úřední (§§ 30, 47 al. 1, 57 nem. zák.) býti zvýšeny, čímž vlastně nedostatek v účtech toho kterého ústavu zaplatí osoby zúčastněné, tedy dělníci a podnikatelé; tam, kde pouze podnikatelé povinni jsou k přispívání, jde potřebné zvýšení příspěvků pouze na jejich vrub ovšem zase z důvodu ručení i za škodu nezaviněnou.¹⁾

Obligaturní povaha pojišťování dělnického a z toho vznikající povinnost dotčených ústavů pojišťovacích k přijetí každého nutně pojištěného, jenž k ústavu tomu jest v určitém zákonném poměru — t. zv. místní příslušnost ústavů pojišťovacích — přivádí nás proto na myšlenku, že by slovo »vzájemnost«, jehož náš zákon úrazový i nemocenský užívá, dalo se ještě v jiném smyslu vyložiti a to ve smyslu výkladu Manesovu podobném, příbuzném. Pokládá-li tento vzájemnost za onu soubornou činnost všech osob pojištěných, která pojištění činí teprve působivým, je-li vzájemností v jeho smyslu společné placení příspěvků, třeba by většinu z nich nepříznivá okolnost stále mýjela, lze pokládati za vzájemnost v pojišťování dělnickém i povinnost všech ústavů pojišťovacích téhož druhu k přijetí každého dělníka, jenž má zákonné náležitosti stal se příslušníkem té které pokladny, úrazovny a pod. Ústavy tyto nemohou odmítnouti osobu, jež členem jejich se stala, je-li zaměstnána v podniku k pojištění povinném a v území působnosti jejich ležícím snad z toho důvodu, že osoba ta jest příliš stará, churavá, dokonce snad že jest dokázaným simulantem a p., a nemůže odmítnutí své odůvodňovati zvětšením nákladů opatrovacích a podporovacích ku své újmě a ve prospěch ústavu dřívějšího a nemůže na ústavu tomto žádati žádné náhrady ani po případě vrácení příspěvků novým členem až posud v ústavech dřívějších zaplacených. Tento zvláštní poměr ústavů pojišťování dělnického, tuto vzájemnou pomoc a podporu sluší zařaditi pod pojem vzájemnosti, na níž naše pokladny nemocenské i pojišťovny úrazové spočívají, tím spíše, že s podobným poměrem při pojišťování soukromém se neshledáváme. Takováto vzájemnost mohla ovšem ústavům pojišťování dělnického býti uložena proto, že stvořeno bylo pojišťování obligaturní a meze působnosti jednotlivých ústavů místně jsou určeny, tak že se celkem vzájemné výhody i nevý-

¹⁾ Sr. Práce k I. věd. sjezdu českých právníků. Sekce I. Ot. 1. práce 2. str. 12.

hody ze zařízení tohoto vznikající vyrovnají, aniž by bylo nutno v případech nepříznivých ukládati vyšší příspěvky (na př. při osobách, jež v zaměstnání obvodu jiné pokladny utržily si určitý stupeň churavosti a pod), nebo dokonce žádati na ústavech, do nichž dotčená osoba po léta příspěvky odváděla, vydání příspěvků těch. Tomuto výkladu svědčil by dokonce i postup zákonodárný, jenž udál se v našem zákonu nemocenském.

Ustanovení § 13 č. 6 zákona ze dne 30. března 1888 č. 33 ř. z. mělo totiž původně toto znění: Když členové z pokladny vystoupí a přistoupí-li do jednoho roku po svém vystoupení k jiné okresní pokladně nemocenské nebo závodní, společenské nebo spolkové pokladně nemocenské, tedy jejich záložní podíl (§ 28), pokud by ho podle předpisu pod č. 2 obsaženého užito nebylo k zapravení pojistných příspěvků, odevzdán buď pokladně této. Ve všech jiných případech dotčený závodní podíl zůstane té pokladně, ze které člen byl vystoupil. § 28 zněl pak: Ku konci každého roku pokladna ustanoviti má v procentech poměr, jak veliký býti má rezervní fond prohlédajíc k úhrnné sumě splátek, jež členové při roční závěrce zbylí odvedli po čas svého členství. Jestliže v roce následujícím po tomto ustanovení nastane potřeba toho, aby podíl jednotlivých členů na rezervě byl vyšetřen (§ 13, č. 3. a 6.), tedy pokládá se za tento podíl ona částka, která rovná se ustanovenému počtu procent úhrnné summy splátek, jež příslušný člen odvedl po čas svého členství.

Ustanovením tímto mělo býti pomozeno těm nemocenským pokladnám, jež by hromadným přestupováním členů od pokladen jiných ve svém finančním hospodářství byly ohroženy, zejména pokud by se jednalo o členy starší a churavé. Než ustanovením tím oslabena ona vzájemnost pokladen nemocenských, s jakou setkávají se sluší při pokladnách veřejných a nucených a které mimoděk připomíná nám přirozenou snahu pojišťovacích podniků soukromých k tomu směřující, aby risiko, které přistupováním nových osob pojištěných pro ně vzniká, se slabily pokud se týče na přiměřenou míru přivedly. Kdežto však tyto dotčenou rovnováhu přivodí zvýšeným příspěvkem pojišťovacím u osob věkem starších anebo odmítnutím přijetí takových osob, které by pro churavost a pod. risiko pojišťovny příliš zveličovaly, aniž by se za to mohla žádati slušná náhrada ve zvýšeném příspěvku pojišťovacím, nemají naše nemocenské pokladny této volnosti, ježto musejí přijati do svého středu každou osobu, která v podniku pojišťování nemocenskému podrobeném jest zaměstnána, bez ohledu na její věk, pokud se týče její zdraví. Poněvadž pak i příspěvky osob takových musí býti stejné jako u všech ostatních pojištěných členů pokladny nemocenské, mělo zmíněné ustanovení v příčině převádění individualního podílu záložního risiko toto zmenšiti.

Avšak ustanovení toto nemělo dlouhého trvání, ba vzhledem k tomu, že pojišťování nemocenské počalo se v základě min. nařízení ze dne 14. června 1889 č. 94 ř. z. dnem 1. srpna 1889, působností ani ne-

nabylo. Byltě dne 4. dubna 1889 č. 39 ř. z. vydán zákon, jímž mezi jiným zrušena byla ustanovení nemocenského zákona v příčině stanovení a převedení záložních podílů pro členy nemocenských pokladen, tím pozbyla platnosti ustanovení § 13, č. 6 a § 28 pokud se týče doznala přiměřené změny i ustanovení §§ 13 č. 3, 47, 52, 53, 58 a 60 zák. nemoc.

Zajímavým jest, sledovati spor o ustanovení v příčině vypočítávání a případného prikazování rezervních podílů, zejména o jeho opětné odstranění. V původní vládní osnově nebylo o něm vůbec řeči. Do zákona uveden byl předpis tento k návrhu živnostenského výboru, jemuž vládní osnova byla přikázána a jenž veden byl při tom péčí o to, aby dělník nebyl členstvím k té které nemocenské pokladně vázán na určité místo a aby, kynul-li by mu někde jinde větší výdělek neb výdělek vůbec, beze všeho mohl opustiti místo posavadního zaměstnání pokud se týče příslušnou pokladnu nemocenskou a odebrati se na místo jiné a tím i snáze státi se členem nemocenské pokladny v novém svém působišti. To ovšem týkalo se v první řadě členů dobrovolných, ježto vstup do podniku nemocenskému pojištění podrobeného, mělo v zápětí členství v té které nemocenské pokladně samo sebou. Než tímto ustanovením měly právě slabší pokladny nemocenské chráněny býti od větších výloh spojených snad s přijímáním členů starších a churavějších. Konečně mělo ustanovení rezervního podílu osobám bezvýdělečným poskytnouti po případě delší právo na nemocenské ošetřování, třeba by nebyly s to, aby platily příspěvky pojišťovací, ježto dle § 13 č. 3 návrhu živn. výboru i pozdějšího zákona členové, kteří pro nastalou bezvýdělečnost příspěvky ty platiti nemohli, podržeti měli členství nemocenské pokladny po tak dlouho, pokud jich podíl na rezervě k úhradě příspěvků stanovami určených vystačoval, v každém případě však nejméně šest neděl.

Odstranění tohoto ustanovení stalo se sice k návrhu téhož živnostenského výboru, ale proti jeho pravému přesvědčení a tu povolil výbor jen na základě výpovědí expertů z kruhů dělnických, pro jichž vlastní zájem předpisy o rezervních podílech byly vydány a dále jen proto, aby zákon nemocenský brzy a s výsledkem byl proveden.¹⁾

Naděje živnostenským výborem vyslovená, že zásadně správné prikazování rezerv přece jednou do zákona bude přijato, se posud nesplnila, což ostatně nás pro ten čas nikterak nezajímá, ba těžíme z toho pro naši otázku důvod dostatečný, že pravá pojišťovací vzájemnost v po-

---

¹⁾ S jakou nechutí výbor živnost. ku změně vlastního svého díla se odhodlal a jak pevně trval na svém stanovisku dle jeho soudu nejsprávnějším jde na jevo z jeho prohlášení (příl. 753 ku stenogr. prot. X. sesse str. 3): »Die Reserveüberweisung ist nun einmal — mit Recht oder Unrecht — in den beteiligten Kreisen missliebig geworden; es erübrigt demnach wohl nichts anderes, als derzeit nachzugehen, ohne hiebei die Hoffnung zu verlieren, dass alsdann die principiell richtige Reserveüberweisung wieder in's Gesetz ihren Einzug feiern werde.«

jišťování dělnickém výrazu došla a bez překážky jakož i bez námitek až podnes jest praktikována. Živnostenským výborem sněmovny poslanecké svého času obávaná malá prosperita a ohlášená větší menší insolvence pokladen nemocenských se sice dostavila, nebyla toho však příčinou zásada zákonem ze dne 4. dubna 1889 č. 39 ř. z. zavedená, nýbrž příčiny zcela jiné, ponejvíce povahy místní, zejména příliš úzký obor místní působnosti nemocenských pokladen, jež nemohouce počítati na značný počet svých členů a nemohouce tudíž nepříznivé okolnosti rozvrhnouti na větší počet osob zúčastněných, měly již a priori zárodek nemoci, na kterou nyní ponejvíce každá nemocenská pokladna stůně a která jen vyléčením tohoto churavého kořene vyhojiti se dá a jak snahy nynější k tomu se nesou¹⁾ asi též zcela jistě se vyhojí.

Nemenší měrou zdůvodněna shora uvedená zásada vzájemnosti ve smyslu Manesově v dělnickém pojišťování úrazovém, kde o podobném zařízení, jaké obsahoval zákon nemocenský před svojí dotčenou změnou, vůbec řeči nebylo a není. Poskytoval² princip territorialní, na němž naše úrazovny jsou zbudovány, dostatečnou záruku, že i při značných změnách ve fluktuaci pojištěného dělnictva podobné obavy vůbec odůvodněny nejsou, nehledí-li se ani k té okolnosti, že zárodek úrazu nepřinášejí sobě dělníci s sebou, nýbrž že týž vězí v podniku samém, v obvodu úrazovny zřízeném, tedy s fluktuací dělnictva v žádné souvislosti nestojícím. Nesetkáváme-li se při úrazovém pojišťování ani s poskytováním zvláštní náhrady pozdější (jiné) úrazovně v tom případě, když dělník zraněný dostával úrazovou rentu, přestěhoval se do obvodu jiné úrazovny a zde dosáhnuv aproximativní dřívější způsobilosti ničeho na svém výdělečnosti neutrpěl, tím v dřívější úrazovně o důchod úrazový přišel, a byv nyní opětně stížen úrazem, jehož následky vzhledem ku dřívějšímu zranění budou dalekosáhlejšími: seznáváme, že svrchu zmíněná vzájemnost pojišťovací zde přímo bije do očí.

Myšlénka Manesem v jeho definici pojišťování praecisovaná má ostatně do jisté míry i předchůdce v literatuře rakouské. *Steinbach* totiž ve své brožůrce *Stellung der Versicherung im Privatrechte* na str. 18 ke konci dovozuje, že mezi společnostmi akciovými a společnostmi vzájemnými není toho času rozdílu, ježto i ony hledí nebezpečí, jemuž pro případ velkých ztrát jest vydán akciový kapitál pokud se týče fondy rezervní, přesunouti cestou zajištění na jiné společnosti (zajišťovací). Tím poukazuje *Steinbach* nepřimo na onu vnitřní vlastnost pojišťování vůbec, které dal *Wagner* náležitého výrazu ve své definici v rozdělování škodlivých následků nepříznivých okolností na velkou řadu případů stejně ohrožených ale nestejně postižených a kterou *Manes* shrnutím tohoto výkladu v pojem vzájemnosti učinil obsahem definice svojí.

¹⁾ Sr. jednání o otázce »O cílech a mezích dalšího postupu v oboru socialního pojišťování v Rakousku« na I. sjezdu českých právníků a jednání letošního mezinár. sjezdu pro dělnické pojišťování ve Vídni.

Ostatně po našem soudu nebude valného vnitřního rozdílu mezi definicí Wagnerovou i definicí Manesovou, ježto tento shrnul ve slovo vzájemnost vše to, co Wagner dle právě řečeného širěji vyložil a oba chtějí naznačiti tím povahu vnitřního, technického zařízení instituce pojišťování, která v definici té vedle povahy hospodářské hraje hlavní úlohu.

Práva mezi mužem a ženou v Uhorsku.

Napísal Dr. *Aug Ráth*, advokát.

Pohnutka k tejto práci je viac-menej literárna.

Osihotenosť [osamělost], ťažká osvojitelnosť a nerozšírenosť reči maďarskej za hranicami sú príčinou toho, že o našich právnych pomeroch a ustanovizňách i vedecký svet zvonkajší [zevnější, zahraničný] len cestou všelijakých Archiv-, Revue-, Blätter-, Zeitschrift-, Jahr- a Lehrbuchov a zvečša lexikálných prác sa dozvedá — čo má tú veľikú vadu, že je základné študium veľmi obťažené, keď musí niekto tak shladúvať roztrúsený materiál, a konečne také dielo robí dojem fonografom odspievanej melodie, ktorá je i notove správna, ale znie z ďaleka a chýbe jej živôt.

Jako za posledných 40 rokov rastie i politický vplyv i prirodzená váha a dôležitosť krajiny uhorskej voči Rakúsku, tak rastie i záujem za hranicou o náš právny živôt, a kam dial tým častejšie sa obracia zretel inostranných znalcov k Uhorsku.

Len za prirodzené považujem, že sa o naše súkromoprávne otázky v prvom rade v Rakúsku interessujú — ovšem dosiaľ nedostatočne. Naše obe university majú riadne katedry rakúskeho civilného práva (osztrák magánjog), a je to povinným predmetom štúdia i zkúšok, kdežto v Rakúsku o súkromom práve uhorskom sa neprednáša, ač jako prof. Henner v svojom úvode správne hovorí: »při stálých stycích mezi Rakouskem a Uherskem na poli . . . práva jest znalosť příslušných předpisů uherských důležitá pro potřeby praktické«.

Dnes predok vedie literatura česká. R. 1902 vydal prof. K. Kadlec svoj spis »Verböczyovo Tripartitum a soukromé právo uherské i chorvatské šlechty v něm obsažené«, r. 1904 prof. Kamil Henner monografiu nášho XXXI. z. čl z r. 1894 o civilnom manželstve. Táto okolnosť mi dodala odvahy k opisaniu uhorského majetkového práva, týkajúceho sa manželov a čo s tým tesne súvisí, pomer osobný a sem patriaca časť dedického práva, aby bol obraz hmotného postavenia manželov úplný.